

Dąbrowski, Stanisław

Życie teatralne w Siedlcach w latach 1784-1929

Rocznik Mazowiecki 2, 219-251

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

STANISŁAW DĄBROWSKI

ŻYCIE TEATRALNE W SIEDLCACH W LATACH 1784—1929

Theatrical Life in Siedlce in the Time from 1784—1929

1. Rokokowe imprezy. W XVIII wieku w spokojnym, cichym miasteczku życie kulturalno-artystyczne Podlasia miało swe ognisko na dworze Aleksandry z Czartoryskich hetmanowej Ogińskiej. Niezbyt urodziwa dama żyła w Siedlcach długie lata, z dała od swego małżonka Michała Ogińskiego, który miał swoją rezydencję w Słoniwie. Rozdzielonych małżonków łączyło jedno — upodobanie, a nawet pasja teatralna, tak modna u nas wzorem Zachodu w XVIII w. Hetman rozwinął w Słoniwie na wielką skalę działalność teatralną; wybudował okazały budynek teatralny na sztucznej wyspie nad kanałem; sam muzyk i kompozytor, utrzymywał na dworze liczną orkiestrę, śpiewaczki i śpiewaków, wystawiał opery i dramaty.

Hetmanowa nie miała tak szeroko rozwiniętych ambicji. Kontentowała się okolicznościowymi rodzinnymi uroczystościami (urodziny, imieniny), uświetnionymi amatorskimi, *ad hoc* zaaranżowanymi przedstawieniami. Lubiła gromadzić wkoło siebie dużo młodzieży, swatała pary. Sielankowe, beztrudne lata dla młodzieży bawiącej na dworze hetmanowej płynęły pod okiem patronessy jak w pasterskiej idylli. Goście osiadali na dłuższy pobyt w pałacu, urządzano festyny, tańce, wycieczki w okolice, zachwycono się przyrodą, wieśniackim życiem, ludowymi obyczajami, pieśniami. W lecie w pięknym parku, w tzw. Aleksandrii, a w zimie w sali pałacu na piętrze urządzano improwizowane spektakle, bez wielkiej wystawy i szumu. W razie potrzeby uprzejmy małżonek przysyłał orkiestrę i wokalistów. Często inicjatywa i organizacja widowisk należała do Izabeli z Flemmingów Czartoryskiej. Żywa, o talentach towarzyskich, entuzjastka teatru i sama zapalona amatorka na swojej scenie, siostrzenica hetmanowej, księżna Czartoryska, żona generała ziem podolskich, Adama, sąsiadka z Puław, z ochotą służyła swej cici pomocą

w układaniu planów teatralnych i ich realizacji. Pomagali jej w tym nadworni poeci, rodzina, synowie, krewni i goście.

Puławy słyły w Polsce w XVIII w. jako ognisko kultury, sztuki, poezji, teatru. „Puławy, świątynia smaku, nauk, schronienie i przytułek prześladowanych od losu”, jak określił je Kajetan Koźmian. Wspomina J. U. Niemcewicz błogie czasy na dworze Ogińskiej około 1784 r.: „Przejeżdżaliśmy karnawał w Siedlcach u hetmanowej Ogińskiej. Dom jej zawsze pełen nie tylko sąsiedztwa, ale osób z Warszawy i dalekich stron zjeżdżających się i po kilka tygodni mieszkających. Czas na zabawach trawiony, komedie, bale, przejażdżki”¹.

Do większych uroczystych imprez należały: w 1785 r. niezwykle uroczyste podejmowała hetmanowa przybyłego z wizytą króla Stanisława Augusta. Witła go brama triumfalna z umieszczonymi na niej figurami alegorycznymi, później odbywały się dwa dni festyny, uświetnione wystawioną tam 2-aktową sielanką okolicznościową pt. „Rozmowa pasterzów i pasterek”, wykonaną przez amatorów. Na to przyjęcie króla przygotowano również inną atrakcję. Od czasów saskich rozpowszechniła się w Polsce modna w Niemczech amatorska zabawa dostojnych osób, tzw. „Wirtschaft”, niby kiermasze. Ustawiano w parkach budy, namioty, kramy w rodzaju odpustowych, w nich zasiadały panie i panowie w odpowiednich kostiumach, niby sprzedający różne towary kupującym. Były tam np. kawiarnie, cukiernie, mleczarnie, kuźnie, cyganki, wróżki-kabalkarki, popisywali się włoscy śpiewacy i tancerki. Sprzedający przyjmowali zwiedzających gości okolicznościowymi śpiewkami, skomponowanymi na ich cześć. W siedleckim parku gondolierzy wozili wśród śpiewów gości po kanale na wyspę.

W 1786 r. generałowa popisowała się tu przed ciotką hetmanową swoją atrakcyjną rolą starej cyganki Jawnuty w operetce „Cyganie” Franciszka Książnina, nadwornego puławskiego poety, z muzyką kompozycji hetmana, wystawionej tu jako prapremiera w parku pałacowym — wg mody przyjętej w Puławach. Była to prawdopodobnie impreza artystyczna ks. Izabeli, przygotowana i reżyserowana na dworze siedleckim przy pomocy jej puławskiego ansamblu wykonawców. Pierwszy raz w formie scenicznej ukazał się folklor cygański w pełnych życia scenach obozowiska, ze śpiewami, tańcami, wróżbami, złodziejską wyprawą i uroczystością dwóch wesel.

W 1797 r. wystawiono operę pt. „Osada szczęśliwa” — kompozycji anonimowej (może hetmana Ogińskiego?) — pokazującą idylliczną Arkadę i błogie życie w prymitywnych warunkach z aluzjami do stosunków siedleckich.

¹ J. U. Niemcewicz: Pamiątniki czasów moich. T. I.

2. Antreprzyzy zawodowe XIX w. Silnie rozwinięty ruch teatralny w początkowym okresie istnienia Królestwa Polskiego objął dość gęstą sieć miast i miasteczek, ale zaledwie kilka większych mogło zapewnić egzystencję stałym kompaniom. W mniejszych środowiskach mogły się utrzymać one tylko przez krótki okres czasu. Siedlce można zaliczyć do grupy średnich. Tu osiadały trupy chwilowo, na kilka, kilkanaście dni, przy szczęśliwej koniunkturze nawet na kilka miesięcy, dając widowiska o dość rozmaitym poziomie, zależnie od lepszego czy gorszego składu zespołu.

Podziwienią godną wytrwałość i upór antreprenierów nakazywały im długoletnie włóczęgi od miasta do miasta z towarzyszącym im lekkomyślnym optymizmem i nadzieją, że nadejdą czasy prosperity; niektórzy z nich, obrotniejsi, jakoś znośnie umieli wegetować, inni jako nędzarze w późnej starości zmuszeni byli korzystać z pomocy koleżeńskiej lub z zakładów dobroczynności. Warunki, w jakich wówczas podróżowali, bytowali i wykonywali swój zawód aktorzy, często głodomory — były niezmiernie trudne, uciążliwe, a przecież nie porzucali swych chudopacholskich zarobków ani swych ukochanych desek, pędząc żywot w nerwowej, niepewnej jutra egzystencji. Ofiarność, cierpliwe znoszenie trudów i biedy tych waganików budowały przez półtora wieku podwaliny pod trwałą przyszłość wolnej polskiej sceny. Po prowincji przewijały się nieraz siły, którym później talent pozwolił się wybić na stołecznej scenie i osiągnąć sławę.

Skromne rozmiary tego szkicu nie pozwalają na szczegółowe opracowanie i scharakteryzowanie kompanii nawiedzających Siedlce ani walorów artystycznych poszczególnych wykonawców ról — należało się ograniczyć do zestawienia przyjezdnych zespołów, dyrekcji, repertuaru, aby udokumentować przeszłość teatralnej kultury lokalnej. Źródła i dokumenty z przeszłości siedleckiej sceny przedstawiają się bardzo mizernie. Brak archiwaliów, brak miejscowej dawnej prasy, która by notowała bieżące spektakle, musiały przy opracowaniu tego szkicu zastąpić dawne pamiętniki; raptularze aktorów, korespondencje do gazet warszawskich czy lubelskich i kilkanaście dawnych afiszów.

Siedlce w pierwszej połowie XIX w. nie należały do ponętnych ani lukratywnych dla kompanii aktorskich miejscowości. Gdy w 1827 r. było tu 4416 mieszkańców, to nawet nie można było liczyć na 500 bywalców na widowni. W 1839 r. na 5218 mieszkańców było ludności żydowskiej 3727, a ta — jak wiadomo — nie uczęszczała wówczas na przedstawienia. W 1841 r. było tylko 1761 mieszkańców polskiej narodowości (i 4710 Żydów), a w 1846 r. — 4968 już mogło dostarczyć widowni większą ilość widzów, lecz w 1850 r. spadła liczba Polaków do 2684, a w 1857 r. do 2459. Liczby te są dowodem lekkomyślnego optymizmu czy uporu antre-

prenerów zahaczających tu chronicznie w wędrowce. Publiczność tutejszą stanowił świat urzędniczy i okazyjnie garść okolicznych ziemian. Towarzystwa dramatyczne, które się tu (nawet czasem kilka w roku) zjawiały, bywały różne — raz lepsze, liczniejsze, czasem znów słabsze poziomem i liczbowo.

Rzecz jasna, że gościnne występy gwiazd i asów scen stołecznych raczej nie kalkulowały się w mieście, gdzie nie można było liczyć na dużą frekwencję. Ale nie można zapominać, że Siedlce, tak jak i inne tego typu miasta, były chwilową odskocznią dla późniejszych sław naszych scen: Ludwik Solski, Mieczysław Frenkiel, Kazimierz Kamiński, Stanisława Wysocka, Helena Marczello. Młodzi ci ludzie stawiali pierwsze kroki na ciasnej scenie siedleckiej, w przykrych warunkach zdobywali mozolnie sztukę i technikę gry.

3. Teatry i sale teatralne w Siedlcach w XIX w. Prawie każde miasto, a nawet miasteczko na terenie Królestwa Polskiego miało już w pierwszej połowie XIX w. czasem bardzo prymitywną salę teatralną (niekiedy była to stajnia czy szopa, pośpiesznie zamianowana i przerobiona na teatr), lecz nieraz wędrowną kompania aktorska trafiała na specjalnie urządzone scenę i widownię, zwłaszcza tam, gdzie funkcjonowały ogniska teatrów amatorskich.

Dyrektor Baur i jego następcy dawali w Siedlcach przedstawienia w 1822 r. w szopie na pustym placu za trybunałem. W 1827 r. grał dyr. Skibiński „— w szopie czy wozowni, gdzie był zrobiony teatr, mający do niczego niepodobnych parę dekoracji, a potrzebnych rekwizytów brakowało”. Budynek postanowił on przerobić i przysposobić na zimowy: „podłużyć na 4 sążnie, podwyższyć na sążeń”. Łóż było 9. Projektował również Skibiński dać 2 piętra i galerię. Przeróbki tej dokonano bardzo szybko w owym roku kosztem 2 tys. zł.

Stanisław Krzesiński tak opisuje wnętrze teatru z roku 1833: „Scena była obszerna, lecz bez dekoracji. Kilka rzędów krzeseł numerowanych i obszerny parter stanowiły dolne miejsca dla publiczności, na piętrze po lewej stronie znajdowało się parę łóż, a dalej balkon dla dam, nad tymi zaś galeria. Garderoby tylko były niewygodne, niezbyt obszerne i zimne, a cały teatr z drzewa zbudowany, widać, że letnie miał przeznaczenie”. Skromny był ten teatrzyk, z szumną starą dewizą na froncie: „Wejdz, a poznasz tam siebie”. Miał kilka łóż, parter z 40 krzesłami, dalsze rzędy zajmowały ławki, balkon bez numerów i liczby, powyżej jeszcze była galeria².

W 1851 r. teatr, który był własnością miasta, już rozebrano, więc dyr. Ratajewicz musiał w hotelu warszawskim w małej salce zbudować scenę. Salka ta w lecie była duszna i nieodpowiednia, więc Ratajewicz

² „Kurier Warszawski” 1835, nr 296.

zbudował amfiteatr w pobliskim lasku pod Sekułą. Plan miasta w 1854 r. zaznacza przy dzisiejszej ul. 1 Maja budynek z notacją: gimnazjum (dawny teatr).

W latach 1859 i 1867 trupa aktorów P. Ratajewicza grała u Guttermana przy placu musztry. Relacja St. Krzesińskiego, artysty dramatycznego z imprezy P. Ratajewicza, podaje nam krótki opis nader prymitywnych warunków, w których dawano przedstawienia: „Teatr w domu Abrahama Guttermana zrobiony naprędce ze stajni, bez podłogi, dla publiczności mając numerowanych miejsc 162, a za tymi galeria na osób 100. Scena ciasna, niedogodna, miejsca za kulisami prawie żadnego. W czasie deszczu scena, a mianowicie orkiestra bywały zalewane wodą. Przybranie teatru zabrało dni 3”. U Guttermana grał Ratajewicz i w 1871 r.

W 1870 r. wzorem innych miast, jak Kalisz, Płock, Lublin, Radom, nawet Karolin pod Ostrowcem, Mrozy, Busk, Ruda Guzowska, zbudował tu dyrektor teatru Wł. Hageman pierwszy teatrzyk ogródkowy.

W 1875 r. i następnych latach przedstawienia odbywały się przeważnie w angielskim hotelu, a czasem — np. w 1876 r. — także w klubie. W 1876 r. zbudowano scenę w klubie, gdyż gotowy teatr w hotelu okazał się za szczupły. W 1880 r. przedstawienia odbywały się w klubie.

W parku hetmanowej, zwanym Aleksandria, stał drewniany letni teatr jeszcze w okresie międzywojennym, zapewne zbudowany w końcu XIX lub na początku XX w.

O pierwszych wizytach antreprenierów teatrów zawodowych mamy bardzo skąpe okruszki informacji, przekazane przez dawną prasę i pamiętniki³.

4. Chronologiczne zestawienie granych sztuk z podaniem obsad aktorów w latach 1821—1929. W 1821 r. dyr. Wincenty Raszewski grał w lutym. W zespole był m. in. Karol Śmiałkowski (później aktor warszawski).

1822

Dyrektor Karol Baur (Bauer), rzutki antreprenier teatralny. W 1811 r. przybył z Lublina do Siedlec na maj, grał tu z powodzeniem, choć kompania jego była nieliczna, głównie rodzina. Korespondent lubelski chwali Baura za nowo sprawione kostiumy. Zespół: Eleonora Baur (siostra), Joanna Baur (siostra), Józefa Baurowa z Siennickich (żona), Izabela Kwiatkowska, Izabela Parys, Rutkowska, Jan Aśnikowski, Karol Baur, Józef Kobyłecki, Ignacy Kochanowski, Ignacy Lasocki, Onufry Makieł-

³ Autor artykułu głównie wykorzystał „Kurier Warszawski” oraz pamiętniki

kowski, Antoni Ossoliński, Leon Podgrabiński, Rutkowski, Feliks Wąsowicz. Repertuar grany w Lublinie prawie w całości ukazany w Siedlcach: „Kościuszek nad Sekwaną” — K. E. Holtei; „Łgarz” — C. Goldoni; „Dwóch wielkich Piotrów” — Boirie i Mellesville; „Król Lear” — Szekspir; „Sen” (Kaplica w Glenthorn) — K. P. Delestre, Scribe i Mellesville; „Ludgarda” — L. Kropiński; „Jan Grudczyński, starosta rawski” — L. A. Dmuszewski; „Szkoła kobiet” — Molier; „Dwaj Klingsbergowie” — A. Kotzebue; „Bajki Krasickiego” — L. A. Dmuszewski; „Głuchy, czyli pełna oberża” — Desforges. Korespondent „Kuriera Warszawskiego” wypominał złe opanowanie ról, niegramatyczne wystawianie się, złe teksty tłumaczeń.

1823

O teatrze bliżej nie znanym, który gościł tu w pierwszej połowie września, mamy tylko skromną relację z listu generała Józefa Mrozińskiego, który wspomina, że dano tu „Obiadek z Magdusią” — Desaugieresa, w którym młynarz śpiewał arię marszałka z opery „Jan z Paryża” — Boieldieu.

1824

Od 8 kwietnia zagościł tu długoletni dyrektor teatrów na Litwie, Jan Szymański, z Grodna, z Towarzystwem Aktorów Polskich. Odjechał stąd do Augustowa, Łomży, Suwałk i Sejna. W zespole prócz niego była i żona, Tekla Szymańska.

Repertuar: Według afisza z dnia 8 kwietnia dano komedio-operę w „3 obszernych aktach w polskim języku oryginalnie napisaną, pod nazwiskiem Brytkin, czyli Rozbójnicy w Górach Ponarskich pod Wilnem”; główne role są: Pan Dukaciewicz, bogaty obywatel Wilna, Brykajło, tymczasowy zastępca herszta, Kiwajło, Borysz — rozbójnicy znaczniejsi. Szkoda, że nie wiemy o nazwisku autora, kończy uwagę korespondent „Kuriera Warszawskiego” nr 98 z 1824 r. (Był to melodramat w 3 aktach pt. „Człowiek z Czarnego Lasu, czyli herszt czarnej bandy w Górach Ponarskich”, pióra Guilberta Rene Pixerecourta).

1826

Z końcem listopada przywiózł swoją kompanię dyr. Wincenty Raszewski, były teorbanista na dworach wołyńskich magnatów, późniejszy aktor i antreprenier, popularny dzięki swojej komicznej jowialności, oryginał, typowy polonus. Od roku 1867 kontynuował jego imprezę syn,

Antoni Raszewski. Zespół: Julia Elsner, Tekla Łosicka, Marianna Majewska, Julia Raszewska, Tadeusz Tomasz Burdziński, Hipolit Izakowicz, Wojciech Oliwiński, Józef Szypiański, Wincenty Ubysz.

Repertuar: „Kopciuszek” — Ch. G. Etienne; „Gracz, czyli dziecię stawione na kartę” — A. W. Iffland; „Życie szulera” — P. Dinaux i W. Ducange; „Intryga i miłość” — Fr. Schiller; „Szkoda wąsów” — L. A. Dmuszewski; „Pan Twardowski na Krzemionkach” — J. N. Kamiński.

W grudniu zjawił się tu dyr. Jan Brzeziński, aktor serio dramatyczny, obrotny, eks-wojskowy, porywczy impetyk (zabił nożem swoją żonę Jasińską). Grał i na wiosnę 1827 r. Zespół: Choińska, Izabela Majewska, Emilia Pacewicz, Joanna Salomonowicz, Jan Brzeziński, Józef Danielewicz, Dymaczewski, Frołowicz, Adam Rejmers, Feliks Wąsowicz. Zaczynali u niego zawód aktorski: Tomasz Chelchowski i Krzyżostański. Dyrygentem orkiestry był Krzyżanowski, miejscowy muzyk.

Repertuar: „Precjoza” — A. P. Wolff; „Hassan Machmud, czyli pustelnik na wyspie Formentera” — A. Kotzebue; „Klara wariatka” — Ch. Desnoyers, I. Hipolit: „Rataplan, mały dobosz” — E. Scribe; „Suplikant” — tł. A. Żółkowski.

1827

Na miejscowym gruncie konkurowali ze sobą Brzeziński i Raszewski, co odbiło się w prasie warszawskiej („Kurier Warszawski” nr 8, 52 i 72 z 1827 r.). Publiczność siedlecka dbała o utrzymanie sceny narodowej; wprowadziła abonament na bilety. Wyraziła też w prasie życzenie starszego doboru repertuaru i lepszego przygotowania ról aktorów Brzezińskiego. W towarzystwie Raszewskiego wyróżniali się Julia Elsner i Wojciech Olewiński. Rozpoczęto widowiska „Kopciuszką” Ch. G. Etienne, dawano również inne małe komedio-operetki. W prasie warszawskiej zwolennicy jednego i drugiego zespołu zwalczyli i wychwalali nawzajem obie dyrekcje.

Oprócz dwóch imprez z poprzedniego roku, tj. Brzezińskiego i Raszewskiego, przybył jeszcze w drodze z Lublina do Wilna dyr. Kazimierz Skibiński i dał tu 6 przedstawień operowych. Była to bardziej nobliwa impreza, która cieszyła się uznaniem w Polsce. W zespole przeważali wokaliści, w repertuarze modne wówczas opery. Zespół: Bondasiewiczówna, Izabela Majewska, Józefa Skibińska, Marianna Włodkowa, Bibiana Wygrzywalska, Tekla Zawadzka, Leon Bondasiewicz, Wincenty Gawecki, Ludwik Ręczyński, Kazimierz Skibiński, Szymon Włodek, Józef Wygrzywalski — kapelmistrz.

Repertuar: wystawiono prawdopodobnie opery: „Krakowiaci i góralę” — W. Bogusławski — J. Stefani; „Jan z Paryża” — Boieldieu; „Cyrulik Sewilski” — Rossini; „Szarlatan” — K. Kurpiński; „Wolny strzelec” — K. M. Weber; „Pustota” — Mehul.

1828

W lecie zjawiał się dyrektor Teatru Narodowego Kajetan Nowiński, oryginał, arcyreklamiarz, sam na scenie przesadny, nadużywający krzyków i westchnień. Z początkiem września wyruszył do Zamościa. Zespół miał niewielki: żona, Domicella Nowińska, pierwsza siła, Tomasz Archimowicz, Osiecki i inni. Nowiński, sam niby autor dramatyczny, wystawił tu 12 czerwca swoją komedię: „Zalotnicy do wyboru” oraz melodramat: „Ubóstwienie, czyli wstąpienie do niebios sławnej Rymotworki Safo”. Jako curiosum podaję tu szumną reklamą naszpikowany afisz⁴: „Teatr Narodowy. Dziś, we czwartek, to jest dnia 12 czerwca 1828 roku, Towarzystwo Artystów Dramatycznych będzie miało zaszczyt dać reprezentacją wielkiej, nigdy tu nie granej, przeplatanej najwybitniejszą muzyką melodramy, z wystawną i kostiumalną garderobą, nowymi dekoracjami przedstawiającymi Ziemię, Parnas i Olimp, czyli Niebo, połączonej na ostatek z wielkim obrazem dzielącym się na 3 osobne części, a stanowiącym zarazem jeden obraz, oznaczający Ubóstwienie, czyli wstąpienie do niebios sławnej Rymotworki Safo, oświecony błękitnym ogniem, tak nazwanym ogniem chińskim, wydającym nadzwyczajne światło koloru błękitnego, we 2, odsłonach, pod tytułem: Ubóstwienie, czyli wstąpienie do niebios. Scena na wyspie Leukadii, później w Parnasie i w Olimpie. Szanowna publiczności: Nie szczędząc kosztów, starania i pracy, niniejsze dzieło pod nazwiskiem Ubóstwienie, przenoszące w wystawie obraz Piekła Mitologicznego w dramie Orfeusz, postanowiliśmy przedstawić w nadziei, że światła publiczność siedlecka, mając na względzie szczerą chęć naszą w służeniu sobie, widowisko tak kosztownie urządzone, względami swoimi zaszczycić raczy. Poprzedzi komedia arcywesoła przez K. Nowińskiego oryginalnie w polskim języku napisana w jednym akcie pod tytułem «Zalotnicy do wyboru»”.

1829

Nowiński powrócił tu znów, a zastawszy zespół pod dyr. Stanisława Nowakowskiego, zawiązał z nim spółkę. Nowakowski, długoletni ruchliwy antreprenier scen litewskich, dobry przedstawiciel staropolskich ty-

⁴ „Kurier Warszawski” 1828, nr 192.

pów, w swej jedynej wycieczce do Królestwa Polskiego spędził ze swym niewielkim zespołem w Siedlcach zimę 1828/29 przed wyjazdem do Zamocścia. Obie trupy zawiązały chwilową spółkę. Zespół: Aniela Mystkowska, uczennica warszawskiej szkoły dramatycznej, Anna Nowakowska (żona), panna Krzyżanowska, Tadeusz Tomasz Burdziński, S. Nowakowski, Osiecki.

Repertuar m. in.: „Zmyślone niewiniątko” — N. Detouches; „Zdobycie twierdzy Regio” (Hariadyn Barbarossa) — St. V. Ducange i Corsse.

W tym samym roku zorganizował tu krótkotrwałą grupę w styczniu i lutym Szymon Włodek. Był to pierwszy absolwent Szkoły Dramatycznej, założonej przez Wojciecha Bogusławskiego w 1811 r. w Warszawie, jedyny obdarzony złotym medalem, krzykliwy, pewny siebie, głośny z podobieństwa do T. Kościuszki, którego postać często i chętnie grywał. Utopił swe zdolności w alkoholu, zmarł w wieku 34 lat, tj. w 1829 r. w Płocku. Zespół miał niewielki: Marianna Włodkowa (żona), dobra charakterystyczną aktorka, Dymaczewski, Sz. Włodek i inni.

Repertuar: „Zrządność i przekora” — A. Fredro; „Kochankowie przemienieni” — tł. W. Pękalski; „Odludki i poeta” — A. Fredro, i prawdopodobnie „Maż i żona” — A. Fredro.

1833

Po czteroletniej przerwie w przedstawieniach zjawił się dyr. Tomasz Chełchowski. Przybył z Krasnegostawu, grał od stycznia do czerwca z powodzeniem. Ruchliwy, przedsiębiorczy, sprytny, prowadził swą długoletnią imprezę raczej intuicyjnie, lecz nierówno. Sam dobry aktor w komedii — do dramatu brakowało mu wzrostu — wprowadził w swym teatrze dryl wojskowy. Z jego zespołu wyszło wielu wybitnych aktorów: Jan Królikowski, Józef Rychter, Ignacy i Michał Chomińscy, Aleksander Ładnowski. Zespół: Karolina Chełchowska (żona), Antonina Królikowska, Agnieszka Ręczyńska, Joanna Salmonowicz, Tomasz Archimowicz, Tomasz Chełchowski, Michał Chomiński, Dejowski, Tomasz Krajewski, Stanisław Krzesiński, Aleksander Ładnowski, Kazimierz Łapiński, Leonard Łosiewski, Władysław Łoziński, Anastazy Tomaszewicz. Orkiestrę stanowiło czterech muzyków z Adamem Tarnowskim i Michałem Englertem na czele.

Repertuar: „Maż i żona” — A. Fredro; „Kaplica w Slenthorn” — Ch. Delestre Poirson, E. Scribe i Mellesville; „Życie szulera” — V. Ducange i P. Dinaux; „Żoko małpa” — E. Rochefort, J. Gabriel, J. T. Merles; „Dwie małpy, czyli spalenie osady brazylijskiej” — K. Nowiński; „Familia Spiochajłów” — A. Kotzebue; „Łukasz spod Łukowa” — M. E. Theaulon de Lambert, przer. L. A. Dmuszewski; „Chłop milio-

wy” — F. Rajmund: „Ofiara Abrahama” — J. G. A. Cuvielier de Trie i L. Chanderon; „Diona i lew wdzięczny” — E. Wehrmann. Dnia 18 grudnia na imieniny cesarza Mikołaja dano bezpłatne przedstawienie; na dochód miejscowych ubogich również dano dwa spektakle.

1834

Nie znana bliżej grupa kilku nowicjuszy grała tu w styczniu.

1835

Dyrektor Feliks Stobiński zaczął grać w listopadzie i grał do marca 1836 r. Była to jedna z typowych imprez „familijnych”. Trzy siostry Cieplikówny były żonami aktorów: Stobińskiego, Sadowskiego i Biernackiego. Zespół: Balbina Biernacka, Franciszka Sadowska, Agnieszka Stobińska, Jan Tomasz Biernacki, Adam Sadowski, aktor-sufler, Feliks Stobiński, Jan Grzegorz Wisłocki. W orkiestrze grało 4 muzykantów.

Repertuar: „Biuraliści” — Fr. Skarbek; „Obiadek z Magdusią” — Desaugiers (dano tu tytuł: „Gwałtu, moje uszy”); „Łukasz spod Łukowa” — jw.; „Żyd wieczny tułacz” — E. Sue; „Róża z Gór Alpejskich” — F. J. Holbein; „Jest temu lat 16” — W. H. J. Ducange; „Klara Montalban” — K. Pichlerowa; „Czemu nie była sierotą” — Fr. Skarbek; „Soliman II” (Roxolana) — K. S. Favart-Zabłocki; „Precjoza” — A. P. Wolff; „Sam z sobą się wybił” (sztuka nieznanego autora), bardzo skrytykowana jako „ubliżająca aktorom i publiczności”.

1836

Dyrektor Franciszek Pique, aktor krakowski i machinista teatralny, próbował szczęścia jako impresario, przybył z Płocka i z Nowego Dworu w listopadzie. Tu zbankrutował, wyjeżdżając sprzedał Żydowi dekoracje. Zespół: Marianna Królikowska, Wiktoria Pique, Fr. Pique, Lucjan Żółkowski (brat Alojzego), kierownik muzyczny Napoleon Kurzętkowski.

Repertuar: „Zrzędność i przekora” — A. Fredro; „Lunatyczka”, „Obiadek z Magdusią” — Desaugiers; „Ukrainka” — A. L. Albini; „Gdzie oni chodzą” — A. Kotzebue; „Pokoik Zuzi” — Cormouche; „Przez sen”.

1837

Dyrektor Tomasz Chełchowski, po skończeniu sezonu odjechał do Kalisza. Zespół: Rozalia Chełchowska, Michalina Piwecka, T. Chełchowski, Leon Karsznicki i inni.

Repertuar: „Fra Diavolo” — op. Auber; „Zampa” — op. Harold.

1837

W lipcu gościł tu znów Kajetan Nowiński. Zjechał tu także dyr. Jan Okoński. Sympatyczny typ antreprenera-nędzarza, lecz uparciucha, przez 40 lat pchającego swój wózek Tespisa aż do późnej starości. Przeszło 80-letni starzec był zmuszony z biedy żyć ze składek koleżeńskich. Prowadził typowy teatr „familijny”, grał sam, grała jego żona Maria, siostra żony Magdalena Szumlańska, a później i jego synowie: Jan Nepomucen, Stefan O., Apollo O., córka Wanda O., zamężna Julianowa Drozdowska z mężem. W zespole był i Józef Kwieciński.

1838

Od wiosny do czerwca bawił tu dyr. Tomasz Chełchowski. Ani zespół, ani repertuar jego nie były atrakcyjne dla siedleckiej publiczności; mimo niezłej orkiestry nie miał frekwencji ani powodzenia. Grała z początkiem kwietnia pani Chełchowska „Wariatkę” — K. Desnoyera i H. Giraux; wokalnie popisywała się Maria Okońska.

W repertuarze: „Wielki koncert pani Catalani we wronim gnieździe” — A. Bauerle; „Stara romantyczka” — S. Bogusławski; „Włóczęga” — E. Cormon i J. Mallian.

Ratował się Chełchowski daniem 25 maja dwóch komedii, przeznaczając dochód na szpital miejscowy. Rozprzedażą biletów zajęły się panie: prezesowa Kuczyńska, pułkownikowa Sienkiewiczowa i generałowa Łodyżeńska.

8 czerwca zespół odjechał do Kalisza.

1839

Dyrektor Wincenty Raszewski.

W repertuarze: „Na dole i na pierwszym piętrze” — J. N. Nestroy.

1840

Dyrektor Tomasz Krajewski, z zawodu cukiernik, potem aktor; trupa jego grała od stycznia do marca i powtórnie w 1841 r. w karnawale i we wrześniu po przyjeździe z Białej. Nie mając powodzenia, zbankrutował doszczętnie, stracił 30 tys. zł pol. i powrócił do swego pierwszego i... pewniejszego fachu.

Zespół słaby: Paulina Cichocka, najlepsza siła (kopiowała Halpertową), Słowikowska, Emil Deryng, Andrzej Moszyński, Ignacy Słowikowski, aktor i sufler.

5 lutego grano „Jana” A. Signal i M. Theaulon; na beneficis E. Derynga. Korespondent „Kuriera Warszawskiego” (of...) narzekał na słaby zespół, najlepszy — jego zdaniem — był Deryng, „choć nie zawsze umie rolę i przesadza w grze”. Reszta wykonawców powinna się uczyć ról, aby „uśmierzyć krzykliwego suflera”.

1842

Od stycznia do maja dawał przedstawienia dyr. Feliks Stobiński. Zespół: Franciszka Sadowska, Agnieszka Stobińska, Emil Deryng, Wiśniewski, Fr. Stobiński, Zakrzewski (A. Sadowski zmarł 10 maja na apopleksję w drodze do Nowego Dworu).

Repertuar: „Rita hiszpanka” — Desnoyers, Boule i Chabot de Brouin (Sadowska — Rita naśladowała Halpertową, a Deryng grał nieznanego); „Korsykanka” — Ducange.

1843

Od lipca 1843 r. do połowy lutego 1844 r. dyr. Jan Okoński; po 8 miesiącach odjechał stąd do Krasnegostawu i Hrubieszowa. Zespół: Aniela Mańkowska, Misiewiczowa, Maria Okońska, Maria Ratajewiczowa, Albin Barcewicz, Józef Kwieciński, Misiewicz (amant), Jan Okoński, Jan Pade, Jan Prusinowski (komik), Paweł Ratajewicz (role rubaszne), Ignacy Słowikowski (komik), Szymanowski.

„Tu zawsze teatr się utrzyma, byle była praca i gorliwość, porządek i dobór ról, to długim może cieszyć się powodzeniem i publiczność chętnie uczęszczać będzie”⁵.

Repertuar: „Fryderyka Brown”...; „Wesele na Poczestce” — K. Majeranowski; „Pamiętniki szatana” — E. Drago i Vermond; „Katarzyna z Kliwii” — farsa A. Dumasa.

1844

Okoński w 1844 r. prowadził teatr wspólnie z Ratajewiczem. Na maj i czerwiec zjechał dyr. Wincenty Raszewski. 23 czerwca odjechał do Łomży.

⁵ „Gazeta Teatralna” 1843, nr 59.

1844/45

Trzecim dyrektorem był Władysław Łoziński od 6 października 1844 do stycznia 1845 r. Zespół: Julia Łozińska (uprzednio żona Raszewskiego), („ona i mąż odznaczają się zrozumieniem i dobrym wykonaniem” — jak notuje korespondent „Kuriera Warszawskiego”), pani Emilia Mieszkowska, Stanisław Dymidowicz, Karczewski, Joachim Lesser (początkujący amant), Gurkiewicz, Adolf Linkowski, Anastazy Tomaszewicz, Emil Trynkaus — w mazurze popisywali się p. Maria Seredyńska i p. Władysław Brand.

Repertuar: „Piętno hańby” — E. Arago i A. Martin (lub J. Mallian i Boule); „Nauka mężom” — A. Kotzebue; „Otello” — W. Szekspir; „Życie zbrodniarza” (Zbójcy) — Fr. Schiller.

Zespół odjechał do Lublina.

1846

Dyrektor Jan Tomasz Biernacki przybył na kwiecień i maj. Pateytczny, niezbyt inteligentny aktor, trochę hochsztapler jako przedsiębiorca. Od 25 maja przeniósł się do Łomży. Na jego miejsce zjechał dyr. Kajetan Nowiński i grał tu przez czerwiec, wybudowawszy w ogrodzie amfiteatr letni.

1848

Na wiosnę przybył dyr. Paweł Ratajewicz, przedsiębiorczy, zamaszysty, specjalista od ról rubasznych szlagonów. Niezwykle wytrzymały w działalności antreprenera, od 1843 do 1879 r. prowadził swoją imprezę. Przybył z Żelechowa 30 marca i dał tu 45 przedstawień do 17 września, po czym odjechał do Płocka.

1850

Dyrektor Paulina Biernacka (z Cieplików), dawała przedstawienia w lipcu, po czym odjechała do Lublina. Zespół: Malwina Biernacka (córka), Paulina Biernacka, Józef Ciepplik, Cytowicz, Wincenty Gawecki, Jaworski, Franciszek Wisłocki, Zaorski, Walenty Szlagórski, kierownik muzyczny.

Repertuar: „Terenia” — Delavigne, Scribe; „Siedem razy jedna” — J. B. Radet, muz. Stefani; „Modniś” — J. Wagner; „Mina, córka burmistrza” — Duvert i Lauzanne.

Dodatkowo wykonywano arie z oper: „Norma” — Belliniego i „Sroka złodziej” — Donizettiego.

1851

Od 9 marca zaczął grać dyr. Paweł Ratajewicz po kursie w Łęczycy; scenę zbudował w hotelu warszawskim. Po 12 spektaklach 23 kwietnia wyjechał na 5 spektakli do Ciechanowa na jarmark, 29 tego miesiąca wrócił do Siedlec. Gdy sala w hotelu stała się w cieplej porze bardzo duszna, dał bez powodzenia 3 wieczory w zbudowanym przez siebie amfiteatrze w pobliskim lasku pod Sekułą, po czym przeniósł się do ogrodu rządowego w Siedlcach. Często deszcze przeszkadzały grze i puszczaniu sztucznych ogni, kończących przedstawienia. Wobec niepowodzenia i wystąpienia z zespołu niektórych aktorów wyjechał 28 sierpnia do Łukowa. Zespół: Maria Ratajewiczowa, Joanna Zawistowska, Antoni Krajewski, Jan Pade, P. Ratajewicz.

W repertuarze: m. in. „Lwy i lwice” — St. Bogusławskiego.

1852

Ratajewicz powrócił tu w czerwcu 1852 r. i odjechał stąd do Międzyrzecza. Zespół: Maria Ratajewiczowa, Joanna Zawistowska, Jan Pade, Jan Nep. Piotrowski, Anastazy Tomaszewicz. W repertuarze dawano jednoaktówki.

1854

Dyrektor Karol Królikowski prowadził teatr w Lublinie (brat znakomitego artysty, Jana Królikowskiego), w kwietniu dawał przedstawienia w Siedlcach.

1858

Dyrektor Feliks Stobiński przybył z Pułtuska i grał tu od 5 września do października. Zespół: Maria Kowalska, Katarzyna Rudnicka, Aleksandra Święcka, Kazimierz Domachowski, Józef Albert Drzewicki, Julian Kaciuciewicz, Adam Rudnicki, Apolinary Święcki.

1859

Dyrektor Paweł Ratajewicz po raz czwarty zjechał tu z Brześcia Litewskiego. Grał z powodzeniem od 7 sierpnia do 20 września 3 razy ty-

godniowo. Uproszony przez publiczność, przedłużył pobyt na 8 wieczorów. Wieczór pożegnalny zakończył *Quod libet* ze śpiewkami układu St. Krzesińskiego pt. „Pożegnanie Siedlec przez artystów dramatycznych”. Zespół odjechał do Płocka. Zespół: Matylda Bogucka (zam. Perchorowicz), Bronisława Kossorotow, Maria Krajewska, Aniela Krzesińska, Anna Okońska, Maria Ratajewiczowa, Joanna Zawistowska, Czechowski, Edward Kozdrajski, Aleksander Krajewski, Stanisław Krzesiński, Józef Kwieciński, Leon Kwieciński, Władysław Milewski, Teofil Perchorowicz, Józef Teksel, Leopold Tomaszewicz, Franciszek Włodarski, Zakrzewski.

Repertuar: „Nowy mizantrop i druciarz” — J. Korzeniowski; „Dwie krople wody” — E. Labiche i A. Bourgeois; „Łobzowanie” — W. L. Anczyc; „Wieniec grochowy” — A. Małecki; „Okrężne” — J. Korzeniowski; „Gwiazdziarka” — E. Deryng; „Pafnucy i Narcyz” — E. Brissebarre i Marc-Michel; „Lokaj za pana” — A. Ładnowski; „Ulicznik warszawski” — A. Wieniarski; „Zaręczyny przed frontem” — Brunswick i Leuven; „Nad Wisłą” — A. Wieniarski; „Zaloty nowo modne” — L. Boyer i A. Duvert; „Chłopi arystokracji” — W. L. Anczyc; „Skalmierzanki” — J. N. Kamiński; „Trzy wizyty” — A. Bourdois; „Qui pro quo” — J. Korzeniowski; „Taraban, mały dobosz” — J. N. Kamiński; „Maria Joanna” — A. Denery i Maillan; „Mąż przypadkowy” — L. Halevy; „Gapiątko z St. Flour” — J. F. Bayard i G. Lemoin; „Szwaczka warszawska” — A. Wieniarski; „Dwudziestoletni opiekun” — A. H. J. Mellesville i Vermond; „Spis wojskowy” — L. Lherie i M. B. Thowin; „Kominiarz i młynarz” — A. G. Priest (tł. Bartmański); „Trójka hultajska” — J. N. Nestroy; „Zemsta za mur graniczny” — A. Fredro.

Jeden wieczór urozmaicił koncert skrzypcowy Ludwika Porazińskiego.

*

Okres powstania styczniowego i żałoba narodowa przerwały ciągłość odwiedzin kompanii aktorskich. Ich członkowie przeżywali ciężkie czasy i szukali różnych zajęć z dala od sceny. Po powstaniu nastąpiły represje, obostrzenia cenzury w repertuarze sztuk, śledzenia przyjezdnych aktorów (głównie przybywających z Małopolski i z Poznańskiego). Gubernatorzy w okresie od 1867 do 1877 r. — jedni wcześniej, inni później — wprowadzili na prowincji nakaz drukowania afiszów dwujęzycznych, tj. z tekstem polskim i rosyjskim (w Warszawie od 1868 r.).

1867

Dyrektor Paweł Ratajewicz zjawił się pierwszy po upadku powstania z Towarzystwem Dramatycznym, objechawszy Radom, Łomżę i Suwałki.

Miał duży, niezły zespół i repertuar wokalny i dramatyczny, grał z powodzeniem od 18 sierpnia do 29 października, dał 55 przedstawień, w tym wiele wieczorów składanych. Zespół: Zofia Arnold, Joanna Berak, Anna Borkowska, Aniela Krzezińska, Rozalia Łukańska, Maria Micińska, Emilia Okołów (zam. Eiblowa D. J.), Anna Okońska, Emilia Rembecka, Waleria Rostkowska, Julia Westermajer, Maria Wesołowska, Celina Wiśniewska, Joanna Zawistowska, Wanda Żeromska, Antoni Boguszewski, Jan Chełmikowski, Daniel Eibel, Władysław Holtzman, Stanisław Krzeziński, Józef Kwieciński, Józef Lipiński, Stanisław Mikulski, Stanisław Moszyński, Ignacy Nigrin, Leonard Piasecki, Józef Teksel, Leopold Tomaszewicz, Stanisław Wesołowski, Franciszek Włodarski — sufler, Józef Wojciechowski, Józef Rybacki — dyrygent, Motel Zeidenbaum — maszynista, Russocki Józef — kostiumer, 2 muzykantów.

Repertuar: „Szlachectwo duszy” — J. Chęciński; „Trzydzieści lat” (Życie szulera) — P. Dinaux i W. Ducange; „Damy i huzary” — A. Fredro; „Zemsta za mur graniczny” — A. Fredro; „Żydzi” — J. Korzeniowski; „Pamiętniki szatana” — E. Arago i Vermond; „Bandyta Planche, studnia artezyjska” — G. Racder; „Dożywocie” — A. Fredro; „Skalmierzanki” — J. N. Kamiński; „Wujaszek całego świata” — A. J. Benedix; „Podróż diabła na wesele” — J. N. Kamiński; „Krakowiacy i górale” — J. N. Kamiński; „Don Juan” — Molier—Niedzielski; „Dymitr i Maria” — J. Korzeniowski; „Kobiety z kamienia” — Barriere i S. Thiboust; „Trójka hultajska” — J. N. Nestroy; „Maria Joanna” — A. Dennergy; „Żyd wieczny tułacz” — E. Sue; „List żelazny” — A. MałECKI; „Precjoza” — A. P. Wolff; „Miód kasztelański” — J. Korzeniowski; „Małżeństwo przy latarniach” — J. Offenbach; „Nocleg w Apeninach” — A. Fredro; „Skrzypce zaczarowane” — J. Offenbach; „Oberżystka z Elizondo” — J. Offenbach; „Zamek na Czorsztyń” (Bogomir i Wanda) — J. Krasinowski, K. Kurpiński; „Zaręczyny przed frontem” (Tambormajor i markietanka) — A. Leuven i Brunświck; „Ukrainka” — A. L. Albani, J. Ch. Meldhammer; „Folwark Primerose” — R. E. P. Cormon i Dutetre; „Nowy dziedzic” (Wesele w Ojcowie) — J. Drozdowski, J. Stéfani; „Wianki” (Zamek lubelski w XVI w.) — Martin J. Rybacki; „Łobzowanie” — W. Anczyc; „Stach i Zośka” — S. Szymański; „Twardowski na Krzemionkach” — J. N. Kamiński; „Flisacy” — W. Anczyc; „Trzpioty” (Bursze) — J. Offenbach; „Obiadek z Magdusią” — A. M. Desaugiers; „Mąż przypadkowy” — T. Markowska; „Skryte drzwi” — A. Beraud; „Nic bez przyczyny” — J. F. Bayard; „Żony płaczące” — Giraudin; „Qui pro quo” — J. Korzeniowski; „Z wielkiej chmury mały deszcz” — L. Gozlan; „Dwaj bracia” — J. Korzeniowski; „Il baccio” — J. Rosen; „Dwie krople wody” — E. Labiche i A. Bourgeois; „Nauczyciel w kłopotach” — J. A. Mellesville; „Ułan i grenadier” — Marsan, Van Bruck; „Patrol

nocny" — A. Decôمبرrouse; „Sto za sto" — L. F. Clairville i L. Thiboust; „Ulicznik warszawski" — A. Wieniarski; „Okreżne" — J. Korzeniowski; „Trzy wizyty" — A. Bourdois; „Było to pod Wagram" — E. Grange i L. Thiboust; „Spotkanie" — J. de Bouin Chabot; „Dwaj roztargnieni" — A. Kotzebue; „Lokaj za pana" — A. Ładnowski; „Ciekawość pierwszy stopień do piekła" — J. Chęciński; „Bankructwo partacza" — A. Martainville; „Nowo modne zaloty" — L. Goyer i T. A. Duvent; „Gwiazdziarka" — E. Deryng; „Pafnucy i Narcyz" — E. Brissebarre i Marc-Michel; „Uściskajmy się" — E. Labiche; „Talizman niewidzialności" — K. E. Costenoble; „Przyjaciółki" — J. Korzeniowski; „Nad Wisłą" — A. Wieniarski; „16-letni chłopiec pułkownikiem..."; „Szpada mojego ojca" — Desnoyers i D'Avrecourt; „Mąż pustelnik" — A. Kotzebue; „Vendetta" — Dumanoir i Girardin; „Pan Stefan z Pokucia" — A. Ładnowski; „Miłostki ułańskie" — K. Godebski; „Dwaj mężowie" — J. Korzeniowski; „Los na loterie" — Servan i Chazel; „Gdzie to mężowie chodzą" — A. Kotzebue; „Stara romantyczka" — S. Bogusławski; „Pod strychem" — J. Korzeniowski; „Pewien jegomość i pewna jejmość" — F. A. Duvertnixavier; „Panny Konopianki" — M. Ilnicka; „Kominiarz i młynarz" — A. E. Presl-Bartmański; „Sumienie" — A. Dumas; „Piękna młynarka" — G. Franck.

Przedstawienia miały dobrą frekwencję; ulubienica publiczności A. Borkowska otrzymała od niej srebrny serwis, a L. Tomaszewicz — pierścień.

Impreza ta, dobrze zareklamowana, umieszczona w ukończonej właśnie stajni, spowodowała niezwykle ożywienie w cichym miasteczku. Na każdym przedstawieniu była pełna widownia. Korespondent „Dziennika Warszawskiego" w artykule z 9 listopada 1867 r. powtórzył relację z „Dziennika Warszawskiego" z dnia 31 października 1867 r. i obliczył, że każdy wieczór przyniósł Ratajewiczowi czystego zysku 75 rsr., a więc za 55 widowisk miałby on 4045 rsr. Recenzent na pierwszym miejscu stawiał Borkowską, Tomaszewicza i Moszyńskiego: „W grze ich śmiałość, zrozumienie sztuki. Nieraz tylko zbyt przesadzają, schlebając prowincjonalnej publiczności".

1868

Dyrektor Konstanty Sulikowski dawał przedstawienia w październiku i listopadzie. Zespół: Raczyńska, A. Jaworowska, Kornelia Konopkova, Maria Sulikowska (żona), panna Maria Sulikowska (córka), Stanisław Konopka, Aleksander Podwyszyński, Konstanty Sulikowski.

Repertuar: „Żony, które wodzą za nos mężów” (Bańki mydlane) — T. Lebrun; „Bartosz spod Krakowa” — B. Dębicki; „Zbójcy” — Fr. Schiller. Chwalono orkiestrę Jontla.

1870

Dyrektor Władysław Hegeman w sierpniu grał z niewielkim zespołem w ogródkowym teatrzyku, który sam zbudował. Odjechał do Łomży. W zespole pani Hegeman śpiewała.

1871

Dyrektor Feliks Leon Stobiński (syn) grał od 2 marca do 1 czerwca, po czym wyjechał do Warszawy do teatrzyku Alhambra. Zespół: Maria Borejko, Alojza Bucholtz, Tekla Jankowska, Rozalia Chojnacka, Rozalia Antonina Krajewska, Matylda Perchorowicz, Franciszka Plewińska, Anieła Raczkowska (zameżna Szymborska), Maria Stobińska vel Sereżyńska, Emma Wojtkiewicz, Gembarzewski, Adolf Jankowski, Stanisław Konopka, Antoni Krajewski, Bolesław Kremski, Władysław Krzyżanowski, Józef Nawarski (syn), Teofil Perchorowicz, Zygmunt Sztek, Czesław Stobiński, Jan Szymborski, Hipolit Wójcicki.

Repertuar: przeważnie dawano przedstawienia składane, a tylko 8 całowieczornych sztuk odegrano: „37 sous pana Montaudouina”...; „Przysięga Horacego” — Murget; „Werbel domowy” — J. K. Gregorowicz; „Przysługa” — L. Morand i A. Delacour, „Żona, która zwodzi męża” — A. Delacour i Moreau; „Sto za sto” — F. Clairville i L. Thiboust; „Nauka dla mężów” — A. Kotzebue; „Nocleg w Apeninach” — A. Fredro; „Piętro wyżej” — L. Boyer, Ch. Varin; „Za piękny” — Oadenis i E. Plouvier; „Bankructwo partacza” — A. Martainville; „Raptus” — E. Labiche i Marc-Michel; „Przyjaciółki” — J. Korzeniowski; „Biedny rybak” — Colombe; „Piękna młynarka” — G. Franck; „Ulicznik warszawski” — A. Wieniarski; „Stara romantyczka” — S. Bogusławski; „Miłostki ułańskie” — tłum. ks. Godebski; „Nikt mnie nie zna” — A. Fredro; „On nie jest zazdrosny” — A. Elz; „Każdy ze swej strony” (Zakład o kłótnię)...; „Spotkanie” — J. de Bouin Chabot, J. Amodaun i Lelorier; „Jaki ojciec, taki syn” — Bazin; „Antoni i Antosia” — Desboulmiers; „Cesar” — de Basan Denner i Dumanoir; „Niedorostek” (Ulicznik paryski) — J. Bayard, Vanderburch i Scribe; „Dwa słowa, czyli zbójcy w lesie” — Enna Dalayrac i R. J. Marsollier; „Dożynki, czyli wesele w Ojcowie” — J. N. Nowiński; „Don Juan” — S. Niedzielski wg Moliera; „Chłopi arystokraci” — Wł. L. Anczyc; „Majster i czeladnik” — J. Korzeniowski; „Pafnucy i Narcyz” — E. Brissebarre i Marc-Michel; „Benedyta Massa-

ro-Massaroni"... — Planche; „Niemowa” — A. Bourois, M. Masos; „Kartka wycięta” — M. Dzikowski; „Podejście” — J. T. S. Jasiński (z niem.); „Indiana i Charlewagne” — J. F. Bayard i Ph. Dumanoir; „Damy i huzary” — A. Fredro; „Szwaczka warszawska” — A. Wieniarski; „Doktor medycyny” — J. Korzeniowski; „Pokoik Zuzi” — P. Carmouche i J. Dumersan; „Pistolety ślepo nabite, czyli wykupiony strzał”...; „Piosenka wujaszka” — J. A. Fredro; „Czuła struna” — L. Clairville i L. Thiboust; „Żona, która oknem wyskoczyła” — E. Grange, L. Thiboust; „Było to pod Wagram” — E. Grange i L. Thiboust; „Precjoza” — A. P. Wolff; „Żądza wywyższenia się, czyli polowanie na męża” — M. Bałucki; „Bezrobocie kowali” — F. Coppée; „Chłopiec okrętowy” (Rozbójnik morski) — E. Souvestre; „Partia pikiety” — J. Bayard i Cornu; „Żydzi” — J. Korzeniowski; „Nic bez przyczyny” — A. Kotzebue; „Radcy pana radcy” — M. Bałucki: „Chcesz się żenić, przyjacielu, to się żeń”, monolog — A. Urbański.

1871

Dyrektor Paweł Ratajewicz grał od 23 września do 18 grudnia. Przybył z Warszawy, gdzie grał w teatrze ogródkowym Eldorado. Z Siedlec wyjechał do Płocka. Zespół: Alojza Bucholtz, Emilia Eibel, Aniela Krzesińska, Eliza Latopolska, Felicja Modzelewska, Ludwika Morys, Michalina Siennicka, Karolina Szaszkievicz, Anna Zaczekiewicz, Antoni Boguszewski, Daniel Eibel, Michał Jezierski, Edward Keller, Ludwik Klepiński, Antoni Krajewski, Mieczysław Krauze, Stanisław Krzesiński, Stanisław Muszyński, Bolesław Puchalski, Józef Puchniewski, Teofil Siennicki, Stanisław Wesołowski, Franciszek Włodarski, Feliks Zgodziński, Maksymowicz — fryzjer.

Repertuar: „Gaduły” — J. Offenbach; „Nowy dziedzic” (Wesele w Ojcowie) — J. Drozdowski i J. Stefani; „Małżeństwo przy latarniach” — J. Offenbach; „Łobzowanie” — W. L. Anczyc; „O chlebie i wodzie” — E. Jakobsohn; „Bojomir i Wanda” — Krasiński i K. Kurpiński; „Dziesięć cór na wydaniu” — F. Suppé; „Ciężka próba” — P. Berton; „Załoga okrętowa” — Zaytz; „Wesele w Ojcowie” — J. N. Kamiński; „Zosia druhna” — A. Ładnowski; „Skrzypce zaczarowane” — J. Offenbach; „Twardowski na Krzemionkach” — J. N. Kamiński; „Stach i Zośka” — S. Szymański; „Zaręczyny przed frontem” — A. de Leuven i Brunświck; „Trzpioty” (Bursze) — F. Suppé; „Staruszkowie w zalotach” (Wianki) — A. Martin; „Grzeszki babuni” — K. H. Remy; „Stary kawaler” — Magnuszewski; „Miód kasztelański” — I. J. Kraszewski; „Zemsta za mur graniczny” — A. Fredro; „Podróż diabła na wesele” — J. N. Kamiński; „Poczwarka” — K. Birch Pfeiffer; „Żyd wieczny tu-

łacz" — E. Sue; „Zbydowscy” (Zemsta pośmiertna) — A. Górczyński; „Zbudziło się w niej serce” — W. M. Königswinter; „Stary mąż i młoda żona” — J. Korzeniowski; „Hrabia Kenilsworth” — J. E. de Boire i H. Lemaire; „Oszustka paryska” — P. Kock i G. Lemoine; „Wybuch śmiechu” (Piętno hańby) — J. E. Arago i A. Martin; „Arcydzieło nieznané” — K. Lafont; „Okrężne” — J. Korzeniowski; „Wicehrabia de Letorieres” — J. F. A. Bauard i F. Dumanoir; „Precjoza” — A. P. Wolff; „Safandudy” — V. Sardou; „Radcy pana radcy” — M. Bałucki; „Romanelli, czyli królowa i sierota” — Buý i Halevy; „Zbójcy” — F. Schiller; „Sędziwój” (tj. domy polskie 18 wieku) — K. Majeranowski; „Fiamina, czyli bandyci w piekle” — St. Krzesiński; „Skryte drzwi” (Kobieta doktor) — A. Beraud; „Tylko jedno słowo” — Langer; „Trzy wizyty” (Natrętny) — A. Bourdois; „Zrzędność i przekora” — A. Fredro; „Miłostki ułańskie” — K. Godebski; „Dwaj mężowie” — J. Korzeniowski; „Płec piękna” (Niebezpieczna dziewczyna)...

1872

Dyrektor Zygmunt Sarnecki i Józef Teksel. Popularny w sąsiedztwie obywatel z Lubelskiego, właściciel majątku Bychowa, znany powieściopisarz i autor dramatyczny, lecz niezaradny kierownik teatru, wspólnie z aktorem J. Teksem prowadził w Lublinie teatr od 2 maja ze słabym powodzeniem, jak było również później w Poznaniu. Od 14 czerwca grał w Siedlcach 10 razy. Zespół: Apolonia Bajerowicz, Julia Brandt, Józefa Czapska, Zofia Grabska, Wincentyna Henneman, Eleonora Holtzman, Anna Kwiecińska, Józefa Lenczewska, Maria Macherzyńska, Magdalena Maciejewska, Stanisława Święcka, Karolina Turlinśka, Władysław Brandt, Aleksander Einsporn, Władysław Holtzman, Józef Kwieciński, Waclaw Prochazka, Józef Stankiewicz, Zygmunt Sztek, Teodor Trojacki, Franciszek Waliszewski, Aleksander Wajnert, Tytus Wojciechowski, dyrektor muzyczny, Jan Junszyc.

Z repertuaru wokalnie-dramatycznego grano obok całowieczorowych sztuk wiele jednoaktówek tłumaczonych.

Wokalne: „Czuła struna” — L. Clairville i L. Thiboust; „Echo Rożyny” — S. Trefeu; „Sto za sto” — L. Clairville i L. Thiboust.

Komedie: A. Fredry — „Odludki i poeta”, „Nikt mnie nie zna”, „Przyjaciele”.

Sztuki i komedie: „Księżna Jerzowa” — A. Dumas; „Nasi najserdeczniejsi” — V. Sardou; „Zosia Przybylanka” — Fr. Skárбек; „Pracowici próżniacy” — M. Bałucki; „Okrężne”, „Qui pro quo” i „Konkurent mąż” — J. Korzeniowski; „Consilium facultatis” — A. Fredro.

1873

Emil Deryng, artysta dramatyczny i autor dramatyczny, wystąpił jednorazowo w towarzystwie Anny Borkowskiej. Były też koncerty: Wyganowskiego i Heleny Dobięckiej i parę przedstawień amatorskich rosyjskich⁶. Dyrektor Henryk Modzelewski grał tu w listopadzie.

1874

Dyrektor Henryk Modzelewski dawał przedstawienia w lutym i marcu; wyjechał stąd do Mińska Litewskiego. Zespół: Felicja Modzelewska, Aleksander Łukowicz, Wiktor Misiewicz, Stanisław Modzelewski, Tomasz Zwoliński.

Repertuar: „Pamiętniki szatana” — Arago i Vermond; „Podróżomania” — J. Korzeniowski; „Piosnka wujaszka” — J. A. Fredro; „Podlasianka w Warszawie” (komedia nieznanego miejscowego autora); „Radcy pana radcy” — M. Bałucki; „Jedna za drugą” — tłum. J. T. S. Jasiński.

Dyrektor Julian Grabiński w czerwcu przybył po pobycie w Lublinie i Radomiu. Była to, jak na prowincję, dobra, solidna impreza, z dobrymi siłami. Zespół: Apolonia Bajerowicz, Wiktoria Bajerowicz, Maria Benda, Chojnacka, Ludwika Grabińska, Zofia Gurbaska, Bolesława Kašinowska-Wierzbička, Maria Kołakowska, Felicja Krauze, Antonina Łaskowska, Maria Marecka, Helena Marczello, Maria Oczkowska, Helena Rudnicka, Franciszka Swaryczewska, Wanda Troczyńska, Bronisława Więckowska, Józef Benda, Bolesław Ciemuchowski, Ignacy Chojnacki, Kazimierz Filleborn, Julian Grabiński, Edmund Junszyc, Władysław Kiciński, Mieczysław Krauze, Michał Kwieciński, Lederman, Aleksander Marilewicz, Eugeniusz Modzelewski, Jan Niczewski, Nowacki, Władysław Nowakowski, Podgórski, Bolesław Puchalski, Józef Puchniewski, Bolesław Salwoński, Laurenty Sikorski, Stanisław Sosnowski, Henryk Swaryczewski, Mieczysław Urbański, Władysław Wierzbički, Stanisław Wyrzykowski, Tomasz Zwoliński, kapelmistrz — August Padyga.

Repertuar: ogromnego repertuaru granego w Lublinie w sezonie 1873/74 z pewnością nie dawano pełnego w letnim objeździe, raczej wybrano z niego najodpowiedniejsze sztuki. Teatr miał w repertuarze 7 operetek, 9 komedio-oper, 16 dramatów, 65 komedii, 4 melodramaty (dla niedzielnej publiczności). Z dramatów dawał: Słowackiego — „Marię Stuart” i „Mazepę”, Schillera „Zbójców”, Scribe’a „Adriannę Lecouvreur”. Z polskich komediopisarzy wystawiał Fredrę, Korzeniowskiego, J. N. Kamińskiego i Blizińskiego, z obcych m. in. Moliera.

⁶ „Noworocznik Siedlecki na rok 1874”. Siedlce. 1873.

1875

Dyrektor Cybulski przybył z Towarzystwem Artystów Dramatycznych, grał od 6 do 30 maja i od 3 do 24 czerwca w hotelu angielskim. Zespół: Julia Brandt, Alojza Bucholtz, Petronela Dziegielewska, Antonina Leokadia Gajewicz, Kowalska, Ludwika Królikiewicz, A. Krzysztofiowicz, Mikołaj Bucholtz, Józef Cybulski, Czesław Janowski, Gosiewski, Karol Kopczewski, Władysław Krzyżanowski, Meller Roman, Antoni Różycki.

Repertuar: „Panna mężatka” — J. Korzeniowski; „Szpieg Bonapartego” — A. Karr; „Okno na pierwszym piętrze” — J. Korzeniowski; „Przebudzenie się trwa” — J. Bayard i E. Jaime; „Okrężne” — J. Korzeniowski; „Polowanie na męża” — M. Bałucki; „Szlachta czynszowa” — J. N. Kamiński; „Gałganiarz paryski” — F. Pyat; „Majster i czeladnik” — J. Korzeniowski; „Piosnka wujaszka” — A. Fredro; „Żony płaczące” — A. Musset, Giraudin; „Serca płomieniste” (Grzeszki babuni) — K. H. Remy; „Partia pikiety” — J. Bayard i Cornu; „Werbel domowy” — J. K. Gregorowicz; „Flisacy” — Wł. L. Anczyc; „Dwóch głuchych” — J. Moinaux; „Leibe i Siura” (Taniec komiczny); „Nic bez przyczyny” — J. F. Bayard; „Qui pro quo” — J. Korzeniowski; „Adam i Ewa” — F. Dumanoir i A. Mellesville; „Sprytny podłotek” — A. Urbański (lub Z. Słupski); „Dwaj mężowie” — J. Korzeniowski; „Młynarz i kominiarz” — St. de Saint Priest; „Chleb ludzi bodzie” — J. Bliziński; „Czuła struna” — L. Clairville i L. Thiboust.

Dyrektor Henryk Modzelewski grał w październiku i listopadzie, a 11 grudnia wyjechał do Kutna.

1876

Dyrektor Mieczysław Krauze grał od 5 czerwca do 4 lipca z zespołem operetkowo-dramatycznym. Zespół: Maria Bergmanowa (Borejko), Teodozja Bobrowska, Eleonora Holtzman, Joanna Komorowska, Maria Kowalska (siostra Ostrowskiej), Felicja Krauzowa (z Modzelewskich), Eleonora Królikowska, Antonina Kwiecińska, Amelia Leduchowska, Zenobia Ostrowska, Walentyna Szlader, Józefa Wójcicka, Henryk Bergman, Władysław Błoński, Mansfeld Gross, Józef Einsporn, Stanisław Konopka, Kazimierz Królikowski, Stanisław Krzesiński, Kazimierz Lesiewicz, August Padyga, kier. muzyczny, Hipolit Radzyński, Stanisław Sarnowski, Bronisław Walentowski, chórzysta, Franciszek Włodarski — sufler, Hipolit Wójcicki, Józef Zbrozek.

Repertuar wodewilowo-operetkowy: „Żałoga okrętowa” — Zaytz; „Robert i Bertrand” (Dwaj złodzieje) — Wł. L. Anczyc; „Dziesięć cór na

wydaniu" — F. Suppé; „Piękna Helena" — J. Offenbach; „Lekka kawaleria" — F. Suppé; „Bursze" — J. Offenbach; „Córka pani Angot" — K. Lecoque; „Pensjonarki" — J. Offenbach; „Małżeństwo przy latarniach" — J. Offenbach; „Mały Faust" — F. Herve; „Czuła struna" — L. Clairville i L. Thiboust; „Verbum nobile" — St. Moniuszko; „Życie paryskie" — J. Offenbach.

Dramat i komedia: „Małżeństwo Kreczyńskiego" — Suchowo-Kobylin; „Zagroda Sobkowa" — H. Moser, przer. E. Błotnicki; „Córa piekła" — R. Kneisel; „Zbójcy" — Fr. Schiller; „Arcydzieło nieznanne" — K. Lafont; „Don Juan" — S. Niedzielski wg Moliera; „Przed ślubem" — K. Zalewski; „Dwie teściowe" (Recepta na świekry) — Oskar i Dunois; „Garibaldi" — J. Rosen; „Posażna jedynaczka" — J. A. Fredro; „Il Baccio" — J. Rosen; „U Bismarcka" — M. Bauermeister; „Godzina małżeństwa" — Ch. G. Etienne; „Doktor Robin" — N. J. Premary; „Bezrobocie kowali" — F. Coppée; „Natura ciągnie wilka do lasu" — J. Grajnert; „Nie mów hop, aż nie przeskoczysz" — W. Bobrowski.

W grudniu kilka razy grał Paweł Ratajewicz „Emigrację chłopską" — W. L. Anczyca. Później nastąpiły pustki i otrzymał urzędowy zakaz grania (z nieznanych powodów).

1877

Dyrektor Józef Rybacki, muzyk, kompozytor lubelski i dyrygent teatralny. Od 1876 r. próbował szczęścia jako aktor i przedsiębiorca teatralny. Przybył do Siedlec z Łomży 5 maja i dawał tu przedstawienia do 28 maja, po czym prowadził w Warszawie teatrzyk ogródkowy Alkazar, a od jesieni Teatr Polski w Poznaniu. Przywiózł niezły zespół, dawał dramat, komedię, operę i operetkę, która wówczas była najbardziej kasowa.

Zespół, prawie w komplecie, dawny dyrektora Krauze: Maria Błońska, Anna Borkowska, Ida Hoffman, Joanna Komorowska (zam. Piontek), Maria Kowalska (garderobiana), Kozieradzka, Eleonora Królikowska, Maria Krzesińska, córka St. Krzesińskiego, Zofia Orzeszko-Orlikowska, Helena Radziszewska-Warska, Michalina Solska (pierwsza żona Ludwika Solskiego), Józefa Wójcicka, Władysław Błoński, Aleksander Einsporn, Górski — tancerz, Czesław Kowalski, Kazimierz Królikowski, Stanisław Krzesiński, Józef Kwieciński, Kazimierz Lesiewicz, Stanisław Radziszewski, Hipolit Radzyński, Stanisław Sarnowski, Stanisław Straczyński, Bronisław Walentowski, Franciszek Włodarski — sufler, Hipolit Wójcicki, Karol Jabłoński — maszynista i aktor.

Repertuar wokalny i komediowy: „Halka" — St. Moniuszki (akt I); „Życie paryskie" — J. Offenbach; „Perichola" — J. Offenbach; „Piękna

Galatea" — F. Suppé; „Dziesięć cór na wydaniu" — F. Suppé; „Urlop po capstrzyku" — J. Offenbach; „Piękna Helena" — J. Offenbach; „Piękny Dunvis" — K. Lecoque; „Rajskie jabłuszko" — J. Offenbach; „Pensjonarki" — F. Suppé; „Bursze" — F. Suppé; „Wianki" — J. Rybacki; „Mały Faust" — Herve; „Córka pani Angot" — K. Lecoque; „Lekka kawaleria" — F. Suppé; „Załoga okrętu" — Zaytz; „Merima, czyli powstanie w Bośni" — Maciej Ban; „Chrapanie z rozkazu" — z niem. tł. M. Chrzanowski; „Podróż diabła na wesele" — J. N. Kamiński; „Rozdarty surdut" — Juliusz R...; „Miłość z przeszkodami" — M. Dzikowski; „Za pozwoleniem, łaskawa pani" — E. Labiche i A. Delacour; „Złe ziarno" — K. Zalewski; „Kłopoty czułego serca" — Sołogub; „Podejrzana osoba" — S. Dobrzański; „Emigracja chłopska" — W. L. Anczyc; „Il Baccio" — J. Rosen; „Zawierucha" — W. Koziębrodzki; „Marcowy kawaler" — J. Bliziński.

Dnia 16 maja dano przedstawienie na Czerwony Krzyż, na korzyść rannych wojowników (wojna z Turcją!). W dniach 25 i 27 maja wystąpili z monologami i śpiewami J. B. Miedwiejewa, artystka teatru w Tyflisie, i J. N. Newski — artysta teatru w Charkowie; brali połowę dochodu z wieczoru.

1878

Bronisława Kopystyńska, wdowa po Maksymilianie Kopystyńskim, dyrektorze teatru lubelskiego w sezonie 1876/77, po jego śmierci prowadziła sezon letni w warszawskim teatrze ogródkowym Alhambra. Grała w marcu i kwietniu w Siedlcach. Z początku miała powodzenie — trzy razy „Pan Damazy" zapełnił salę. W kwietniu teatr był pusty. Grali: Krapczyńska, Gajewska i W. Orsetti (Mańkę) oraz panowie Januskiewicz i Sarnowski.

Dyrektor Józef Puchniewski miał zespół zebrany w Warszawie po dyr. Doroszyńskim. Grał tu od 30 września do 10 listopada; odjechał do Piotrkowa. Zespół: Wilhelmina Bauman, Rozalia Chojnacka, Maria Gajewska, Knapczyńska, Julia Otrembowa, Maria Reizig, Bolesława Siedlecka, Franciszka Swaryczewska, Stefania Wierzbicka, Paweł Teofil Januskiewicz, Stanisław Konopka, Jakub Liedke, Aleksander Myszkowski, Stanisław Sarnowski, Ludwik Siedlecki, Laurenty Sikorski, Henryk Swaryczewski, Szeder, Ludwik Sosnowski-Solski.

Repertuar: „Pan Damazy" — J. Bliziński; „Jestem zabójcą" — A. Fredro; „Zięć pułkownika" — E. Grange i B. Bernhard; „Zosia druhna" — A. Ładnowski; 2 października „Stara romantyczka" — S. Bogusławski; „Violetta" — op. G. Verdi — na rzecz uczniów tutejszego gimnazjum. W tym roku planował także przyjazd dyr. Teksel.

1879

Dyrektor Zygmunt Bergman z nieliczną osobowo, mierną trupą, z którą odwiedzał tylko małe miasteczka w guberni lubelskiej, w Siedlcach dawał przedstawienia od 19 stycznia do 20 lutego w sali hotelu angielskiego. Zespół: Maria Bergman, Sabina Deller, Irena Delmare, Karolina Sadowska, Winter, Zygmunt Bergman, Lucjan Klepiński, Julian Naskowski, Jan Russanowski, Romuald Schmidt.

Repertuar: „U tancerki” — A. Monnier i E. Morton; „Listy Larkinsa” — Thomas i Wikaros; „Czuła struna” — L. Clairville i L. Thiboust; „Stara romantyczka” — S. Bogusławski; „Homar” — E. Gondinet; „Filiżanka herbaty” — Ch. Nuiter i J. Derley; „Na ulicy” — W. Szymanowski; „Szwaczka warszawska” — A. Wieniarski.

W końcu maja miał tu grać teatr pod dyr. Juliana Grabińskiego.

1880

Po przedstawieniu koła amatorów w połowie marca przybyła spółka dyrektorów Bolesław Kremśki i Hipolit Wójcicki. Grali w sali klubu z zespołem dramatycznym od 25 marca do 25 maja, po czym wyjechali do Lublina. Zespół: Joanna Komorowska, Maria Korwin, Eleonora Królikowska, G. Kwaśniewska, Maria Lesiewicz, Józefa Lenczewska (Wodzyńska), Stanisława Lipińska, Maria Lubiejewska, Łucja Matuszewska, Łucja Micińska, Antonina Pilchowa, Eugenia Słotwińska, Michalina Solska, Aniela Stalska, Natalia Szwentner, Józefa Wójcicka, Gustaw Ignatowski, Ignacy Kaliciński, Antoni Kliszewski, Kazimierz Królikowski, Stanisław Kryłowski, Edmund Kupiecki, Kazimierz Lesiewicz, Julian Myszkowski, Ignacy Osmólski, Franciszek Pilch, Waław Prochazka, Stanisław Sochaczewski, Ludwik Sosnowski-Solski, Julian Szelaęowski, Daniel Zaborowski, Aleksander Wasilewski, Karol Kroppo — dyrygent muzyczny, Skrzyński — sufler.

Repertuar: „Pani podkomorzyna” — K. Zalewski; „Rozbitki” — J. Bliżiński.

• Emil Deryng, artysta dramatyczny, dyrektor Szkoły Dramatycznej w Warszawie, grał ze swymi absolwentami w lecie w Płocku, Włocławku i Łodzi przez 3 miesiące. Na początku października przybył do Siedlec, stąd odjechał do Łomży. Zespół: Maria Borakowska, Celina Zielezińska, Stanisława Pysznek, Mieczysław Frenkiel, Antoni Siemaszko, Michał Kottowski, Sławomir Stecki, Aleksander Łaski, Kulwieć.

Repertuar: „Pan Geldhab” — A. Fredro; „Łobzowianie” — W. L. Anczyz; „Doktor z musu” — P. Molier.

1881

W styczniu odbyło się przedstawienie amatorskie. Zjechało tu towarzystwo dyrektora Anastazego Trapszy. Grali przez styczeń i luty, lecz gdy 13 marca zginął w Petersburgu Aleksander II od bomby rzuconej przez Orsiniego, ogłoszono urzędową żałobę do 1 maja i na ten okres zamknięto wszystkie teatry. Zespół: Helena Kawecka, Józefa Knapczyńska, Joanna Komorowska, Maria Miller, Mirska, Irena Trapszo (13-letnia), Anna Zaczekiewicz, Waleria Żarska, Wiktor Bratz-Borkowski, Czesław Knapczyński, Kolasiński, Paweł Kuśmierski, Kozłowski, Julian Szelański, Anastazy Trapszo, Marceli Milański (syn Trapszy), Wincenty Żarski.

Zespół przeszedł 22 czerwca do dyr. S. Sarnowskiego do Hrubieszowa.

1884

Przybył do Siedlec z Łukowa dyr. Feliks Ratajewicz, przybrany syn Pawła Ratajewicza. Miał zespół dramatyczny, dawał przedstawienia od 16 do 30 marca i od 5 do 14 kwietnia oraz 21 kwietnia; w tym samym czasie grał również w Łukowie. Zespół: Helena Kawecka, Maria Ludkiewicz, Mieszczerska, Adela Mroczek, Ronje, Henryka Rudnicka, Maria Sochaczewska, Józef Głodowski, Karol Hoffman, Adolf Jankowski, Stanisław Jasiński (aktor i dekorator), Michalski, Józef Milewski, Julian Oskar, Jan Russanowski, Jan Skotnicki, Stanisław Sochaczewski, Leopold Tomaszewicz.

Repertuar: zaczął występy „Barbarą Zapolską” — L. A. Dmuszewskiego, dalej grano: „Rewizor z Petersburga” — M. Gogol; „Grube ryby” — M. Bałucki; „Zemsta” — A. Fredro; „Dom otwarty” — M. Bałucki; „Ojcowizna” — L. Świdorski; „Ukraińcy” — L. Kościelecki; „Pocziwy łotr” — E. Moreau, Giraudin; „Robert i Bertrand” — W. L. Anczyc; „Dwaj więźnie z galer” — K. Meisel; „Gwóźdź w zamku” — Görner; „Zamki na lodzie” — J. F. Collin, L. Harleville; „Awantura na ulicy Pivnej” — W. Simon; „Trójka hultajska” — J. N. Nestroy; „Dzieciaki” — L. Świdorski; „Nie mów hop, aż nie przeskoczysz” — W. Bobrowski; „Borys Godunow” (fragment) — A. Puszkina; „Nowa komedia” — K. Hoffman; „Marcowy kawaler” — J. Bliziński; „Złoty cielec” — St. Dobrzański.

1886

Dyrektor Stanisław Sarnowski, aktor, sam, a niekiedy z bratem Kazimierzem Sarnowskim prowadził teatr objazdowy. Do Siedlec przybył

w czerwcu. Zespół: Antonina Bieńkowska, Katarzyna Lewkowicz (żona St. Sarnowskiego), Helena Nowicka, Bronisława Walenowska, Maria Wiłkowska, Aleksander Łaski (reżyser), Aleksander Nowicki, Okoński, Kazimierz Sarnowski, Stanisław Sarnowski.

Repertuar: „Mąż z grzeczności” — R. Ruszkowski i A. Abrahamowicz; „Oj, młody, młody” — J. A. Fredro; „Gęsi i gąski” — M. Bałucki; „Wojna podczas pokoju” — G. Moser i Fr. Schönthan; „Czartowska ława” — J. Galasiewicz; „Porwanie Sabineki” — Fr. i G. Schönthan.

1888

Dyrektorzy Henryk Swaryczewski i Kazimierz Sarnowski po sezonie w Lublinie grali tu od 23 czerwca do 24 lipca z zespołem wokalnie-dramatycznym. Zespół: Antonina Bieńkowska, Maria Blachowska, Maria Borawska, Czarkowska, Dora Gerard, Florentyna Golańska (Szelągowska), Waleria Kowalska (Żarska), Maria Lesikowska, Katarzyna Lewkowicz, Łucja Micińska, Celina Osmólska, Ludwika Rawicz-Staczyńska, Paulina Rybicka, Michalina Solska, Zofia Stanisławska, Czesław (Kowalski), Józef Einsporn, Henryk Halicki, Władysław Kisielewski, Lucjan Klempiński, Kwiatyński, Michał Kwieciński, Aleksander Łaski, Stanisław Osmólski, Henryk Podchorski, Kazimierz Sarnowski, Stanisław Sarnowski, Marian Sochaczewski, Henryk Swaryczewski, Jan Wieluński, Niziński, Antoni Zamiłowicz, dyr. muz. — Wincenty Żarski, Marian Jaworski — sufler.

Repertuar wokalny: „Nitouche” — F. Herve; „Zielona wyspa” — K. Lecoque; „Dziesięć cór na wydaniu” — F. Suppé; „Puchar srebrny” — Vaseur; „Piękna Helena” — J. Offenbach; „Lekka kawaleria” — F. Suppé; „Czuła struna” — L. Clairville, L. Thiboust.

Repertuar dramatyczny: „Żółty pajak” — Fr. Schönthan; „Z przyjemnością” — L. Śliwiński; „Grube ryby” — M. Bałucki; „Hrabina Sara” — J. Ohnet; „Awantura na ulicy Pivnej” — W. Simon; „Kawaler wdowiec” (Dwużeniec) — A. Dura; „Śluby panieńskie” — A. Fredro; „Tajemnice Warszawy” — P. Kościński; „Pani majstrowa z Podwala” — K. Millöcker; „Ułana” — J. I. Kraszewski; Ursyn; „Zbłąkana owieczka” — E. Grange i Bernard; „Napoleon w Hiszpanii” — Fr. Alhozy i M. Philadelphie, przer. Sz. Niedzielski; „Wesele landszturmisty” — J. Jakubowski; „Maria Joanna” — Dennery i Malian; „Czaszka mordercy” (System Galla) — Ancelet i Varennes; „Filiżanka herbaty” — Ch. Nuiten i J. Derley; „Pafnucy i Narcyz” — E. Brisseborre i Marc-Michel; „Jesienią” — L. Świdorski; „O Józie” — M. Bałucki; „Karczma w lesie” — Bagiński; „Złoty cielec” — S. Dobrzański; „Nowa Francillon” — R. Ruszkowski i A. Abrahamowicz; „Miłość z przeszkodami” —

M. Dzikowski; „U tancerki” — A. Monnier i E. Martin; „Bilecik miłośny” — M. Bałucki; „Wigilia św. Andrzeja” — F. Domnik; „Wujaszek Alfonsa” — S. Dobrzański; „Guzik” — M. Gawalewicz; „Vis à vis” — A. Abrahamowicz; „Numer o dwóch łóżkach” — Varin i Lefevre; „Któż winien” — M. Ilnicka; „Nieśmiały” — K. Kaszewski; „Nie oszlifowany diament” — A. Hoffman.

1890

Po 25 stycznia przybył dyr. Jan Recki z Lublina.

1891

W maju grał tu dyr. Kazimierz Sarnowski. W zespole wybijała się Michalina Świącka (dobrym głosem).

1892

Dyrektor Ludwik Czystogórski z Lublina po słabym finansowo sezonie, odwiedziwszy Radom i Kielce, grał w Siedlcach w maju z zespołem wokalnie-dramatycznym. Zespół: Maria Borawska (Czapska), Wirginia Colori, Karolina Felińska, Maria Filipi, F. Górską, Zofia Kirszensztein, M. Kozakowska, F. Marecka, G. Rejterowicz, Gustawa Rybicka, Michalina Solska, Sulikowska, Helena Sułkowska, W. Swoboda, Klotylda Zdzieszkańska, Celina Zielezińska, Aleksandra Ziemkiewicz, Zofia Żochowska, Adam Berwald, Jan Cholewicki, Stanisław Czapski, Jan Dobrowolski — chórzysta, Feliks Feliksiewicz, Felicjan Feliński, Marcin Freidlich — chórzysta, Władysław Gloger, Karol Hartman — chórzysta, Maurycy Kisielnicki, J. Koncki, Adam Malczewski; Bolesław Marecki, Jan Patiuszenko, Marian Rejterowicz, Henryk Swaryczewski, Julian Szelągowski, Jan Szutkiewicz, Stanisław Wirgiliusz, Wiktor Zdzieszkański, dyr. muz. — Kornel Nowacki.

Adolfina Zimajer, słynna wodewilistka, gościła w przejeździe w czerwcu ze składanym repertuarem operetkowym.

1893

Dyrektor Bolesław Marecki z Lublina przybył w końcu kwietnia. Od 14 do 17 listopada wystawiał operetki. Zespół: Helena Jamińska, Irena Niesiołowska, Irena Sznebelin, Maria Tekslówna, Felicjan Feliński, Władysław Jamiński, Jan Karpowicz, Władysław Korczak, Bolesław Marecki, Michał Patiuszenko, dyr. muz. — August Baskarek.

Repertuar: „Baron Cygański” — J. Strauss; „Piękna Helena” — J. Offenbach; „Wesoła wojna” — J. Strauss (może „Weseli spadkobiercy” — Weinberger?).

1894

Dyrektor Bolesław Marecki po sezonie w Lublinie przybył z zespołem wokalnie-dramatycznym; grał tu od 17 do 30 maja; na lato przeniósł się do warszawskiego Belle-Vue. Zespół: Karolina Felińska, Maria Korczak, Irena Niesiołowska, Michalina Solska, Irena Sznabelin, Cecylia Zielezińska, Marian Bogdan, Felicjan Feliński, Henryk Halicki, Władysław Jamiński, Henryk Karpowicz, Władysław Korczak, Feliks Kosiński, Bolesław Marecki, Jan Patiuszenko, Julian Szelański, Jan Szutkiewicz, Teodor Wisłocki, dyr. muzyczny — Władysław Powiadowski.

Repertuar: „Bajki” — M. Bałucki; „Weseli spadkobiercy” — Weinberger; „Męczennica” — A. Dennery i E. Fabre; „Wesoła wojna” — J. Strauss; „Jakub Warka” — J. Zieliński; „Oj, mężczyźni, mężczyźni” — K. Zalewski; „Champignon mimo woli” — Faydeau i Desvalieres; „Panna z posagiem” — J. Bliziński; „Dwa dni szczęśliwe” — Fr. Schönthan i G. Kadelburg; „Boccaccio” — F. Suppé.

Dyrektor Lucjan Dobrzański przed wyjazdem do Suwałk i Petersburga zatrzymał się od 29 września w Siedlcach. Zespół komediowy: Antonina Bieńkowska, Maria Borawska, Stanisława Dziegielewska, Józefa Kowalewska, Teodora Lubańska, Helena Orłowska, Aleksandra Porajówna, Stefania Pachniewska, Maria Ziemińska, Roman Bartoszewski, Czesław Czapski, Roman Dąbrowski, Lucjan Dobrzański, Karol Feifer, Józef Mielnicki, Józef Pachniewski, Andrzej Strzałkowski, Jan Szymborski, Kazimierz Wysocki, Edward Zdanowicz, Żelisław Żyburski.

Repertuar: „Grube ryby” — M. Bałucki; „Flirt” — M. Bałucki; „Wyścig dystansowy” — K. Szaniawski; „Myszy bez kota” — J. Wieniarski (Jordan); „Ciotka Karola” — B. Thomas; „Papa Pepy” — F. Kwaśniewski.

1895

Dyrektor Józefowicz z Lublina z miernym powodzeniem zaczął od 5 maja występy z zespołem dramatycznym. Po drugim przedstawieniu, kiedy na widowni było zaledwie 7 osób, opuścił Siedlce ze stratą 150 rb. Od 1 czerwca grał już w Warszawie w Teatrze Nowości. Zespół: Karolina Felińska, Zofia Hartman, Kosińska, Julia Kościelecka, Władysława Lewandowska, Waleria Nawrocka, Irena Niesiołowska, Flora Nowicz, Karolina Pogorzelska, Grażyna Rupniewska, Bolesława Siedlecka, Michali-

na Solska, Helena Sułkowska, Irena Sznebelin, Maria Szutkiewicz, Anie-la Szyborska, Ludwika Wisłocka, Zawisza, Maria Żochowska, Marian Bogdan, Felicjan Feliński, Władysław Gloger, Karol Hartman, Jan Karpowicz, Maurycy Kisielnicki, Henryk Klimuntowicz, Bolesław Marecki, Nowicki, Nowicz, Nowiński, Stanisław Olszewski, Jan Patiuszenko, Henryk Podchorski, Ludwik Rawicz, Jan Rybak, Ludwik Siedlecki (reżyser), Józef Solnicki, Julian Szelaḡowski, Jan Szutkiewicz, Jan Szyborski, Waclaw Szyborski, Edward Waclawski, Bronisław Walentowski, Zygmunt Werowski, Teodor Wisłocki.

Dyrektor Ludwik Czystogórski przybył z Dąbrowy Górniczej w sierpniu. W zespole wokalnym m. in.: Zofia D'Orio, Tytus Olszewski, kierownik muzyczny — August Padyga.

W repertuarze: „Halka” — opera St. Moniuszki.

1896

Dyrektor Ludwik Czystogórski z zespołem operetkowo-dramatycznym grał tu bez powodzenia do 30 kwietnia; odjechał do Lublina i tam w ciągu kilkunastu dni splajtował. Zespół: Maria Fertner, Maria Grabowska, Kozłowska, Michalina Milewska, Niczewska, Gustawa Rybicka, Petronela Szczepkowska, Maria Zakrzewska, Zelska — tancerka, Marian Bogdan, Franciszek Chojnacki, Feliks Feliksiewicz, Łagowski, Tadeusz Pol, Szadkowski — tancerz, Julian Szelaḡowski, Jan Szyborski — reżyser, Bronisław Walentowski, Antoni Wasilewski, Stanisław Wirgiliusz.

Repertuar: „Pierścień rodzinny” — Audran; „Perichola” — J. Offenbach; „Nitouche” — Herve; „Dzwony kornewilskie” — Planquet; „Bettina” — Audran; „Piękna Helena” — J. Offenbach; „Zemsta” — A. Fredro; „Chata za wsią” — J. I. Kraszewski.

Korespondencja z Siedlec do „Kuriera Warszawskiego” skrytykowała ostro te występy, zarzucając niestaranne wykonanie ogranych operetek, co spowodowało też marną frekwencję.

1899

„Goniec Łódzki” z 26 sierpnia 1899 r. pt.: „Z bliska i z daleka” podał: „Kółko muzyczne. W Siedlcach utworzyło się kółko muzykalno-wokalne, które za zadanie swoje obrało dawanie koncertów celem zebrania funduszu na wsparcie dla ubogich i w ogóle na cele dobroczynne”.

Dyrektor Tomasz Smotrycki od 2 grudnia grał tu 4 razy i wyjechał do Płocka.

Wiek XX zmienił system występów zespołów teatralnych na prowincji. Rzadko przybywały one na okres kilku czy kilkunastu przedstawień,

raczej — a zwłaszcza w 20-leciu międzywojennym — były to wypadki ze stolicy zespołów, które podróżowały z jedną jedyną sztuką, szybko przebiegały trasę zaplanowanych miast, by po skończonym objeździe zorganizować nową wędrowną. Ten system stwarzał większe zainteresowanie publiczności jakąś atrakcyjną czy głośną modną sztuką, gdy tymczasem koszty pobytu trupy w mieście czy mieścinie i rozbieżność frekwencji na wiele wieczorów często nie kalkulowało się i nie opłacało.

1900

W drugiej połowie grudnia przybyło tu towarzystwo Bolesława Romanowicza i Wandy Freidlichowej z Mławy.

1902

Dyrektor Henryk Morozowicz z Towarzystwa Artystów Dramatycznych przyjechał z Lublina w maju. Od 31 maja grał w Fantazji w Warszawie.

Zespół komediowy: Eugenia Bogusińska, Bronisława Chrzanowska, Dowmuntowa, Janina Falkowska, Kazimiera Golińska, Maria Jagniętkowska, Józefa Modzelewska, Kazimiera Olszewska, Natalia Truskowska, Helena Sułkowska, Sokolicz, Irena Sznebelin, Ambrożyna Wieczorkowska, Klotylda Zdzieszńska, Alisiewicz, Aleksander Bogusiński, Waclaw Galle, Jan Kęcki, Marian Malski, Karol Miciński, Stanisław Modzelewski, Eugeniusz Prochazka, Waclaw Rybicki, Henryk Swaryczewski, Jan Szatkowski, Ludwik Szajer, Waclaw Waclawski (Kowalski).

18 grudnia Adolfina Zimajer i Wincenty Rapacki dali wieczór humoru złożony z lekcji śpiewu i monologów. Resztę wieczoru wypełniły popisy orkiestry i chóru tutejszego Towarzystwa Muzycznego.

1903

Dyrektor Jan Niewiarowski po sezonie zimowym w Płocku z trupą złożoną z uczniów Szkoły Dramatycznej Warszawskiej grał w klubie miejscowym. Zespół: Branicka, Maria Hertz, Maria Łuskina, Janina Kośmierska, Janina Moes, Raczyńska, Edmunda Urbańska, Józefa Wielgardowa, Władysław Bernatowicz, Waclaw Galle, Grabowski, B. Hertz, Stanisław Jarszewski, Edmund Kupiecki, Lewandowski, Mikulski, Milski, Piotrowski, Józef Zejdowski — reżyser.

W repertuarze: „Uriel Acosta” — Gutzkow; „Mazepa” — J. Słowacki; „Dożywocie” — A. Fredro; „Damy i huzary” — A. Fredro; „Posażna jejdynaczka” — A. Fredro.

Dyrektor Flochsman (z Zejdowskim)...
Sala „Bristolu”, Wieczór humoru — Zejdowski.

1904

Dyrektor Henryk Czarnecki w sierpniu w Teatrze Letnim w niedzielę i poniedziałki. Zespół: Wojnowska, Szczuka.
Repertuar: „Parodie miłości”.

1906

Dyrektor Czesław Wiśniewski (Wł. Ładość) od lutego do maja. Zespół: Eugenia Bogusińska, Stefania Górską, Eleonora Korycińska, Kwiatkowska, Nawrocka, Emilia Różańska, Jadwiga Wiśniewska, Zalewska, Aniela Złoczewska, Bieliński, Marian Brokowski, Tadeusz Orłowski, Eustachy Odrobiński, Rybacki, Julian Szelański, Stefan Szosland, Czesław Wiśniewski, Wojdalski, Józef Zieliński, Marian Wikler — gościnne występy.
Repertuar: „Chamska dusza” — M. Wołowski; „W małym domku” — T. Rittner; „Obrona Częstochowy” — J. Moers z Poradowa; „Biedna dziewczyna” — L. Krenn i K. Lindau; „Podróż po Warszawie” — F. Szober; „Bracia Lerche” — A. Asnyk; „Żołnierz królowej Madagaskaru”; „Franek Cygan” — I. Grabowski; „Kasper Karliński” — W. Syrokomla; „Radcy pana radcy” — M. Bałucki; „Pigułki Herkulesa” — P. Rilhaud i M. Hennequin.

1907

Dyrektor Julian Myszkowski. W jesiennym swym wielkim tournée z własnym zespołem po Królestwie Polskim i Rosji Maria Przybyłko-Potocka, artystka dramatyczna z Warszawy, zahaczyła i o Siedlce. W każdym z miast Królestwa grano po 2 sztuki, przygotowywane i reżyserowane przez R. Żelazowskiego. Zespół: Stanisława Kawińska, Mary Mrozińska, Maria Przybyłko, Maria Szewczyńska, Zofia Wierzejska, Leon Bzowski, Wiktor Kamiński, Waclaw Kiedrzyński, Marian Lenk, Henryk Małkowski, Stanisław Orlik, Konstanty Prosznowski, Stankiewicz, Jan Szyborski.

Repertuar: „Złodziej” — H. Bernstein; „Edukacja Bronki” — S. Krzywoszewski.

1908

Dyrektor Julian Myszkowski dał w marcu kilka przedstawień.

1926

W tym roku Karol Adwentowicz ze swoim zespołem, objeżdżając Królestwo Polskie, dał 2 wieczory w listopadzie.

Repertuar: „Dar poranka” — Forzano; „To, o czym się nie mówi” — Brieux.

1927

Teatr „Reduta” pod kierownictwem Juliusza Osterwy dał: 11 stycznia „Romantyczni” — E. Rostand; 9 marca „Śluby panieńskie” — A. Fredro; 15 lipca „Cyd” — St. Wyspiański; 16 grudnia „Zemsta” — A. Fredro. Zespół: Maria Zarebińska, Saturnin Butkiewicz, Wacław Ścibor, Feliks Zbyszewski, Roman Zawistowski, Dobiesław Damięcki, Józef Karbowski.

1929

Teatr „Reduta” dał 24 lipca komedię „Przyjaciele” — A. Fredry.

SUMMARY

In his paper the author records, beginning with the 18th century up to the 1926—1929 period, the theatrical performances held at Siedlce. These performances started with shows organized by the court of Princess Aleksandra Ogińska nee Czartoryska; in summer the scene used to be set in a park called „Aleksandria” at Siedlce, in winter in one of the palace halls. One of the most memorable theatrical shows organized by Princess Ogińska was a performance prepared for the last Polish king, Stanisław August Poniatowski who visited Siedlce in 1785.

During the 19th century a number of theatrical road companies played in this town, usually in unsuitable buildings barely adapted for use by theatres. Because the population of Siedlce was never more than 5000 and, in the middle of the 19th century, had dropped even to a bare 2500, not many theatrical shows could be expected to visit the town. For the most part the audience at Siedlce consisted of civil servants and, from time to time, of groups of the neighbouring gentry. It is readily seen, that on account of the scant attendance the appearance of prominent actors from Warsaw's theatres for any length of time was out of the question. This is why the theatrical shows presented at Siedlce differed very much as to their artistic value, although towards the decline of the 19th and the start of the 20th century some actors performed at Siedlce who later became famous, and who here and in other smaller towns took their first steps in both dramatic art and light comedy.